

Bernard Berenson

ITALIAN PICTURES OF THE RENAISSANCE

IN TWO VOLUMES. PHAIDON PRESS. LONDON 1957.

*»Bernard Berenson gehört zu den markantesten
Persönlichkeiten, die auf dem Gebiete der Kunst-
geschichte arbeiten.«*

WICKHOFF

Krajem prošle godine izašlo je u zaključnom obliku u Londonu životno djelo američkog historičara umjetnosti B. Berensona pod prednjim naslovom. Gotovo čitav svoj život posvetio je taj današnji senior povijesti umjetnosti isključivo izučavanju i prikazivanju talijanskog slikarstva renesanse. Danas je premašio svoju osamdesetgodišnjicu. Još kao mlad, imućan i nezavisan, došao je u Italiju; tamo je proživio svoj vijek i tamo je na licu mjesta sabirao građu za svoje životno djelo. Decenijima je obilazio uzduž i poprijeko Italijom. Nijedna značajnija slika, nijedna pala, bila ona velika ili malena, nalazila se ona i u najzabitnijem ili najnepriступaćnijem mjestu Italije, nije izmakla njegovu oku. Isto je vrijedilo za čitave freske, kao i za one izbljedjele. Sve ih je Berenson vodio u evidenciji, isto tako je i poznao javne i privatne, velike i male zbirke slika razasute širom Apeninskog poluostrva. Stvarno rijetko je tko u današnjici toliko i tako obuhvatno poznao renesansno slikarstvo po neposrednom studiju, kao što je to poznao Berenson. Za svoj studij prolazio je on trajno svjetskim galerijama Evrope i Amerike, koje posjeduju slike talijanske renesanse. Bio je i u našoj zemlji, upoznao je našu Staru galeriju (Strossmayerovu) i naravno da su ga ponajviše privukle i zanimale vrednote, koje posjeduje naša galerija iz područja, koje je on u svojim izdanjima obrađivao. Upoznao je i glavne točke duž obale dalmatinske Hrvatske, u kojima je mogao razgledati pojedina majstorska djela, bilo izrađena od naših urođenih slikara, bilo ona, što su importirana iz Italije na našu obalu u vrijeme renesanse i baroka.

Prije šezdeset i četiri godine, godine 1894. izašlo je njegovo početno djelo, a to je bio prikaz venecijanskih slikara renesanse u dva dijela (The Venetian Painters of the Renaissance). Prvi je dio obuhvatio samo najvažnije slikare, kojima je Berenson dodao kasnijeg Tiepola i Guardiју, a drugi je dio sadržavao indeks tih ponajglavnijih umjetnika, uz koje su tek spomenuta kao uzgred šestorica manje važnih. Nedugo iza tog izdanja slijedila su tri dalja sveska, sadržaj im je bio firentinsko slikarstvo, slikarstvo

srednje Italije i konačno slikarstvo sjeverne Italije. Sva su ta izdanja bila ograničena na prikaz renesanse. Brzo su ta Berensonova izdanja postala ne samo opće poznata i popularna, već su se održala i kraj svih kasnijih publikacija kroz trideset godina kao jedno od glavnih djela za povijest slikarstva talijanske renesanse. Berenson je preveden na glavne evropske jezike. Poslije francuskog prijevoda, izišao je talijanski i njemački prijevod, kao i mnogi drugi prijevodi, bilo djelomični, bilo cjeloviti.

U stvari, to opće prihvaćeno Berensonovo djelo bilo je neki opće priznati priručnik, neki vademecum i za stručnjake i za studente povijesti talijanskog slikarstva XV. i XVI. vijeka. A ponajviše je to Berensonovo djelo bilo odlučno za trgovce i mešetare, za one bezbrojne antikvare, što trguju po različitim središtima evropskog i američkog kontinenta s talijanskim renesansnim majstorima. Za sve te vrijedio je pravorijek B. Berensona kao nepogrešiv. Za svu tu internacionalnu trgovinu bili su Berensonovi indeksi u njegovim izdanjima presudni. Slike naime onih slikara, koji se nisu nalazili u njegovim indeksima, manje su vrijedile na likovnoj burzi, nego slike onih, koji su u tim indeksima bili navedeni.

Bez obzira na tu i takvu popularnost Berensonovo je djelo nesumnjivo velike vrijednosti, ono je važno i originalno u cjelokupnoj literaturi o istom sadržaju. Sigurno po tom zahvatu Berenson nije dosegao dubinu vidovitog Burckhardta, isto tako njegov se način ne može takmičiti s duhovitošću i prodornom kritičnošću jednog Longhia (istina, mnogo mlađeg), a još manje po stilu i načinu izricanja, po onoj toskanskoj bistrini jednog E. Cechija, kad prikazuje na primjer Giotta.

Godine 1930–1932 Berenson je prvotna četiri sveska bez naročitih dopuna i izmjena skupio u izdanje od dva volumena pod novim naslovom »The Italian Painters of the Renaissance«. U tom je izdanju bio već nešto proširen indeks slikara. U kasnijim izdanjima rastao je sve više indeks. Uvršteni su sukcesivno i oni slikari, koji su u prvom izdanju – u onoj prvotnoj selekciji nedostajali. Tako su uvršteni Polidoro, Schiavone, Girolamo da Treviso, Paolo i Lorenzo Veneziano, Girolamo da Udine, Giovanni Battista Grassi i Girolamo dei Maggi. Materija je u tim izdanjima sve više rasla, izmijenjene su poneke atribucije, ma da je uglavnom Berenson ostajao tvrdokorno na svojim početnim atribucijama. Provođene su i pojedine korekture.

Danas je to njegovo djelo pred nama u konačnici u dva velika sveska, sa 1500 reprodukcija i čitavom dokumentacijom. Treba priznati, da takav pregledni prikaz još ne postoji za taj period talijanske umjetnosti. Valja istaknuti, da su mnogi neriješeni problemi ovdje riješeni, prijašnje su pogreške korigirane na temelju novih dokumentacija. Mnoge su sasvim nove atribucije provedene,